

СЕКЦІЯ 4. РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ

Заєць І.С.,

ад'юнкт кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ЖУРНАЛІСТИКИ

В останні десятиліття, коли обсяги інформації настільки великі, що окремій людині часом важко буває знайти серед них відомості, потрібні саме їй, роль журналістики та засобів масової інформації зросла надзвичайно. Цене тільки накладає на журналістів особливу відповідальність, а їй вимагає для них особливого захисту. Відразу обмовимося, що відповідальність журналістів ми розуміємо як відповідальність за надання суспільству актуальної інформації. Якщо вказане призначення преси виконується, надання журналістам особливого захисту є виправданим [1, с. 3].

В умовах становлення права масової інформації в Україні вкрай важливим є аналіз загальносвітових тенденцій і досвіду зарубіжних країн, що мають власні напрацювання в галузі захисту свободи вираження думки.

Свобода думки і слова гарантується міжнародно-правовими актами, такими, як Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р., Європейською конвенцією про захист прав людини та основних свобод.

Цікаві вимоги до засобів масової інформації, сформульовані у Загальних доповіді про засоби масової комунікації «Вільна і відповідальна преса», підготовленому Комісією з питань свободи преси в США під керівництвом Роберта М. Хатчинса ще в 1947 році: вимога правдивого і точного звіту про поточні події; вимога від великих органів масової комунікації розглядати себе як загальнодоступного каналу доступу публічної дискусії; вимога репрезентативного зображення груп, що складають суспільство, і, нарешті, вимога

стати «вихователями-провідниками у становленні та роз'ясненні ідеалів, до яких суспільство має прагнути». Якщо остання вимога є спірною, то інші, мабуть, досить повно відображають очікування суспільства [2, с. 31].

Дослідженню європейського законодавства та практики Європейського Суду з прав людини про масову інформацію присвячено роботи: Донни Гомт, Мікеле да Сальвіа, Девіда Харріса і Лео Зваак.

У світі вже повним ходом йдуть процеси стирання кордонів між традиційною та Інтернет-журналістикою. Так, наприклад, у Сполучених Штатах до журналістів в деякій мірі були прирівняні автори Інтернет-блогів. За повідомленням газети WashingtonPost в результаті переговорів Асоціації медіа-блогерів з федеральною судовою владою ця організація добилася дозволу для двох своїх членів бути присутніми на судовому процесі у справі Льюїса Ліббі, одного із співробітників адміністрації Джорджа Буша [3]. Де-факто автори подібних Інтернет-щоденників є журналістами, однак видати кожному з них свідоцтво про реєстрацію навряд чи представляється можливим. Між тим очевидно, що ХХІ століття буде століттям індивідуальної журналістики, коли кожен автор вступає в безпосередній контакт зі своїми читачами, і сам одночасно є читачем.

Для республік колишнього СРСР проблема захисту незалежного висловлювання була особливо актуальна з урахуванням радянського минулого, в якому не було місця свободі слова. Мабуть, це стало стимулом до включення в кримінальні кодекси статей про відповідальність за перешкоджання поширенню в суспільстві ідей і думок. Сам факт появи таких норм свідчить про розкріпачення думки, про те, що суспільна свідомість стала допускати можливість вимагати від влади надання інформації, навіть, незважаючи на те, що практика їх застосування залишала бажати кращого.

Вважаємо, що вирішення питання належної охорони свободи масової інформації неможливе без комплексної реформи законодавства, як кримінального, так і законодавства про засоби масової інформації, а також правозастосовної практики з урахуванням, в тому числі, вимог міжнародних договорів України і правових позицій Європейського суду з прав людини. Захист професійної діяльності журналістів та

права громадян на своєчасне отримання важливої інформації, можливі лише на основі системи взаємопов'язаних норм кримінального законодавства, законодавства про засоби масової інформації і законів, що регламентують доступ громадян до інформації.

Зіставлення норм про відповідальність за посягання на професійну діяльність журналістів, а також деяких інших норм, що містяться у кримінальних кодексах ряду зарубіжних країн, свідчить - автори багатьох з них дотримуються думки про те, що різноманітна і багатоаспектна професійна діяльність журналістів потребує правової охорони, причому кримінальній відповідальності підлягають посягання на неї незалежно від того, в якій формі вони відбуваються.

Аналіз зарубіжного законодавства в галузі прав людини, а також кримінального та інформаційного права дозволяє зробити висновок про те, що захист журналістської діяльності, а в більш широкому сенсі - захист права громадян на інформацію про значущі події, явища і процеси, можливі лише за умови формування системи взаємопов'язаних норм кримінального законодавства, законодавства про засоби масової інформації і законів, що регламентують доступ громадян до інформації. У цій системі має бути як мінімум три групи норм, (1) що регулюють порядок доступу громадян, включаючи і журналістів, до суспільно значимої інформації, (2) що встановлюють обов'язки влади з інформування громадян та створенню загальнодоступних джерел інформації, (3) що дозволяють залучати до відповідальності осіб (у тому числі – державних і муніципальних службовців), які не виконують обов'язки з надання інформації та перешкоджають журналістам у дійсненні законної професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гайнутдинов Д.Р. Уголовная ответственность за посягательства на свободу массовой информации: дис. насоиск. уч. степени. канд. юр. наук: спец. 12.00.08 / Д.Р. Гайнутдинов. – М., 2007. – 166 с.

2. Макеенко М. Свободная и ответственная пресса. Общий доклад о средствах массовой коммуникации. Подготовлен Комиссией по вопросам Свободы прессы в США

(пер. Н.Е. Евдокимовой) / М. Макеенко. – М.: Изд-во. ВК, 2005. – 132 с.

3. Alan Sipress. Too Casual To Sit On Press Row? Blogger's Credentials Boosted With Seats at the Libby Trial / Sipress Alan // Washington Post, Thursday, January 11, 2007. – P. 101.

Журавська З.В.,

доцент кафедри кримінального права і процесу
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, кандидат юридичних наук

Кондратішина В.В.,

доцент кафедри кримінального права і процесу
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, кандидат юридичних наук,
доцент

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНІЙ СУБКУЛЬТУРИ

Сучасний стан і тенденції розвитку та впливу кримінальної субкультури на стан правопорядку не тільки в місцях позбавлення волі, але й в цілому в Україні об'єктивно свідчить про те, що традиційні підходи, що склались у новітній історії нашої держави (з 1991 р., тобто з часу визнання її незалежною) до формування політики протидії злочинності, до розуміння завдань і цілей діяльності у даній галузі суспільних відносин, методів і засобів їх досягання, не можуть забезпечити безпечну життєдіяльність як засуджених у ході відбування покарання у виді позбавлення волі, так і всього населення України. Важливим у цьому контексті є вивчення та впровадження у практичну діяльність позитивного зарубіжного досвіду. Саме таке завдання є визначальним у всіх прийнятих останнім часом в Україні нормативно-правових актів, спрямованих на протидію злочинності, особливо таких її суспільно небезпечних видів, як рецидивна, організована та транснаціональна злочинність [1]. Як з цього приводу зауважили деякі зарубіжні фахівці, інтернаціоналізація злочинності, необхідність об'єднання зусиль держав у боротьбі проти неї порушили тенденцію до